

Advokáti před Ústavním soudem: za jakých okolností se na něj obrací?

TEREZA PAPOUŠKOVÁ*

Lawyers before the Constitutional Court of the Czech Republic: Under what Circumstances They Go to It

Summary: *The Constitutional Court of the Czech Republic influences what is being talked about. However, it can bring up only topics that appeared in proposals submitted to it. And as there is no proposal without a lawyer, those determining the particular topics may namely be lawyers and not their clients. Is it really so? And under what circumstances do lawyers discourage their clients from accessing the court and when they themselves are willing to go to it? Based on an analysis of questionnaires completed by 1,061 lawyers and on interviews conducted with eight of them, the author concludes that legal counsels do not act as gatekeepers and that their decision-making is significantly influenced by the prospect of success, the client's financial situation and the presence of conflict between previous decisions issued in the case. The normative discussion of these conclusions then results in the claim that lawyers should not always respect the client's wish and that they already have the legal possibilities not to do so.*

Keywords: *the Constitutional Court of the Czech Republic; lawyers; lawyers' decision-making; client's wish; gate-keeping; filtering mechanism; mandatory representation*

Klíčová role Ústavního soudu (dále také „ÚS“) z hlediska ochrany právního státu v České republice je neoddiskutovatelná. Stejně tak neoddiskutovatelná je i jeho role politicko-spoločenská, tj. schopnost jeho rozhodnutí ovlivňovat, o čem (a do jisté míry i jak) se ve veřejném prostoru mluví. Tato schopnost ÚS ale není bezbřehá. Ústavní soud totiž může hovořit pouze o některých tématech, a to o těch, která před ním vnesou osoby na něj se obracející, tj. navrhovatelé, v konkrétních kauzách. A vzhledem k tomu, že fyzické a právnické osoby jako účastníci řízení před ÚS musí být zastoupeny advokátem,¹ se zdá být logické říci, že ani sami navrhovatelé nemusí vždy určovat, o čem bude ÚS jednat, neboť nemusí² nalézt advokáta, který by jim přístup k ÚS byl ochoten zprostředkovat. Ne-li tedy řízení před ÚS bez advokáta, mohou to být právě advokáti, kdo hlídá brány ÚS,³ tedy kdo určuje, která témata se před ním objeví, a která témata tak budou mít větší

šanci, že se díky rozhodnutí ÚS dostanou až do celospolečenské debaty. Je tomu ale skutečně tak? A na základě čeho se advokáti rozhodují, které případy k ÚS „pustí“ a které již nikoliv?

Právě na tyto otázky se článek snaží nalézt odpovědi, a to především na základě analýzy dotazníků vyplněných 1 061 advokáty a hloubkových polostrukturovaných rozhovorů vedených s osmi z nich. Dospívá přitom k následujícím zjištěním. Advokáty za hlídače bran ÚS v plném slova smyslu považovat nelze, jelikož v situaci, kdy klienti i přes opačné doporučení advokáta na podání návrhu k ÚS trvají, jim advokáti často (ne však vždy) vyhoví. Činí tak proto, že za určující považují přání klienta. Nicméně advokáti, jak sami uvádějí, svým doporučením přání klienta často aktivně formují, tj. nedoporučí-li advokát klientovi se na ÚS obrátit, klient takový postup prý spíše již dále nevyžaduje. A jak se advokáti rozhodují, zda řízení před ÚS

* Ústav pro otázky soudnictví, Právnická fakulta, Masarykova univerzita. E-mail: tereza.papouskova@law.muni.cz.

¹ Pro úplnost uvedme, že zastoupena nemusí být fyzická osoba, která je sama advokátem, a skupina poslanců či senátorů. Srov. HOLLÄNDER, P. § 30 [Povinné zastoupení a jednání jménem státu, státního orgánu, úřadu a soudu]. In: Filip, J. – Holländer, P. – Šimíček, V. *Zákon o Ústavním soudu*, Praha 2007, str. 135; stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/15 ze dne 8. 10. 2015 (ST 42/79 SbNU 637; 290/2015 Sb.).

² Z různých důvodů, viz dále v textu.

³ Pojmy nastolování agendy (*agenda-setting*) i hlídání bran (*gatekeeping*) odkazují na schopnost ovlivňovat, o čem se ve sledovaném prostoru „mluví“. Nicméně každý z nich odkazuje na jiný mechanismus tohoto ovlivňování. Zatímco nastolovač agendy se snaží diskutovaná témata ovlivnit způsobem (rozsahem, umístěním, důrazem, stylem atp.), jakým o nich sám hovoří, hlídač bran je ovlivňuje tím, zda (a nikoliv jak) o nich vůbec sám hovoří. Tyto pojmy byly převzaty z oblasti mediálních studií. V podrobnostech viz McCOMBS, M. – SHAW, D. L. *The Agenda-Setting Function of Mass Media. The Public Opinion Quarterly*, 1972, roč. 36, č. 2, str. 176–187.

klientům doporučit, nebo je od něj spíše odrazovat? Zdá se, že klíčovou roli hraje advokátův nesouhlas s případnými předchozími rozhodnutími v dané věci, konflikt mezi nimi a/nebo jistota ohledně úspěchu před ÚS. Za přítomnosti těchto faktorů se advokáti prý spíše rozhodnou se na ÚS obrátit. Řízení před ÚS volí také v situaci, kdy je s klientovým případem související problematika diskutována v odborných kruzích, kdy ji sami advokáti chtějí prosadit do celospolečenské debaty a/nebo kdy je finanční situace klienta příznivá. Od podání návrhu k ÚS pak advokáti, dle svých slov, klienty odrazují především tehdy, nejsou-li si jisti úspěchem před ÚS, nejsou-li případná dříve vydaná rozhodnutí v dané věci ve vzájemném konfliktu a/nebo nemá-li klient dostatek finančních prostředků. Zajímavé může být, že advokáty při rozhodování, zda podání návrhu k ÚS doporučovat, či zda od něj spíše odrazovat, zdá se, příliš neovlivňuje jejich názor na to, na základě jakých faktorů se ÚS rozhoduje pro meritorní přezkum. Řečeno jinak, advokáti patrně návrhy k ÚS podávají, ačkoliv si sami nemyslí, že se jimi ÚS bude zabývat.

Platnost těchto zjištění je samozřejmě limitována tím, že byla učiněna na základě odpovědí samotných advokátů, resp. jejich omezeného vzorku,⁴ tj. nikoliv na základě objektivních dat. Tvrzení advokátů, ať už v rámci dotazníku, či osobního rozhovoru, nemusela nutně vypovídat o jejich skutečných postupech a motivech při podávání návrhů k ÚS. Přesto je však snad možné tato zjištění využít jako podnět k diskusi nad kýženou rolí advokáta v řízení před ÚS. Do této diskuse rozbořem relevantních právních norem, judikatury, mezinárodních standardů a odborné literatury přispívá i tento článek. Nejprve nicméně shrnuje zahraniční studie, které inspirovaly zkoumání dvou výše uvedených otázek, podrobně popisuje způsob a data k tomuto zkoumání použité a slovně i graficky shrnuje nalezené odpovědi.

Celkovým cílem článku je pak sdělit následující: Advokáti se na ÚS rádi obracejí s případy „jistými“ a s případy právně či společensky zajímavými. Na ÚS se nicméně neobracejí jen v těchto případech, ale často i tehdy, když na tom klient zkrátka trvá. Lze nicméně tvrdit, že advokát nemá povinnosti jen vůči klientovi, ale že má jednat v zájmu spravedlnosti

jako takové a že je vázán povinnostmi i vůči soudu, byť to není prozatím v českém právním řádu výslovně zakotveno a vyplývá to toliko z mezinárodních standardů a odborné literatury. Při reflexi těchto „měkkých“ zásad nicméně mají advokáti již nyní zákonné možnosti, jak se posunout z role prostých vykonavatelů vůle svých klientů do pozice partnerů ÚS. Nicméně aby tak mohli učinit, je třeba, aby jim sám ÚS podal pomocnou ruku a – mimo jiné skrze jednotnější judikaturu – lépe signalizoval, co od tohoto partnerství očekává.

Zahraníční inspirace

Podobně jako v mnohých jiných oblastech právněvědního výzkumu se i v oblasti zkoumání faktorů, které ovlivňují advokátovo rozhodnutí obrátit se na ÚS, lze inspirovat výzkumy zahraničními. Tím se samozřejmě nechce říci, že lze beze zbytku převzít jejich závěry a očekávat, že ke stejným závěrům bude možné dospět i v kontextu zcela odlišné právní kultury a v zemi se specifickou (právně)historickou zkušeností. Spíše se má za to, že je vhodné na podobné výzkumy a jejich výsledky čtenáře krátce upozornit a případně se jimi inspirovat v rovině metodologické.

Jedním z prvních výzkumů, který lze v této souvislosti zmínit, je výzkum provedený Woodfordem Howardem na vzorku případů řešených před třemi odvolacími soudy v USA. Howard v něm mimo jiné sledoval, které z věcí rozhodnutých těmito soudy následně skončí před americkým Nejvyšším soudem. Zjistil například, že častěji jsou před Nejvyšším soudem zpochybňována rozhodnutí nejednomyslná než jednomyslná a rozhodnutí potvrzující výrok předchozí instance než ta, která jej ruší.⁵ Takové závěry nicméně ještě nikterak nevypovídaly o motivaci samotných advokátů obrátit se na Nejvyšší soud, neboť v nich byla tato smíšena s motivy jejich klientů.

Dalším, kdo zkoumal motivaci advokátů nepřímou, nerozlišujíc ji od motivace jejich klientů, byla Vanessa Baird. Ta na vzorku všech případů řešených americkým Nejvyšším soudem v určitém období ukázala, že právě pět let poté, co je v jedné z jí definovaných jedenácti oblastí vydáno klíčové rozhodnutí,⁶ významně stoupne počet případů týkajících se této oblasti, jimiž se soud zabývá. Toto

⁴ S prosbou o vyplnění dotazníku byli osloveni všichni čeští advokáti, pouze někteří z nich prosbu vyslyšeli. Výsledný vzorek je tedy výsledkem jejich samovýběru. V podrobnostech viz jiná část tohoto článku.

⁵ HOWARD, W. J. Litigation Flow in Three United States Courts of Appeals. *Law & Society Review*, 1973, roč. 8, č. 1, str. 33–54.

⁶ Za klíčové rozhodnutí Baird považovala rozhodnutí, které se objeví na přední straně New York Times. BAIRD, V. A. The Effect of Politically Salient Decisions on the U. S. Supreme Court's Agenda. *The Journal of Politics*, 2004, roč. 66, č. 3, str. 755–772. BAIRD, V. A. *Answering the Call of the Court: How Justices and Litigants Set the Supreme Court Agenda*. Virginia 2008. Ke stejným závěrům dospěla Baird ve spolupráci s Tonjou Jacobi i poté, co „klíčovost“ rozhodnutí určovaly nejen na základě přítomnosti rozhodnutí na přední straně New York

zjištění následně interpretovala tak, že advokáti a/nebo jejich klienti ono klíčové rozhodnutí soudu vnímají jako signál, že se danou oblastí chce soud zabývat, a že je tedy vhodné se na něj s případem do této oblasti spadajícím obrátit.⁷ Pětiletý rozestup pak vysvětlila běžnou dobou trvání soudního sporu. Naopak vyloučila interpretaci, že sám soud čeká právě pět let, než dané oblasti opět věnuje zvýšenou pozornost. Podle Baird je tak agenda, kterou soud řeší, jedním z faktorů, které předurčují rozhodnutí, zda se s tím kterým případem na soud obrátit, či nikoliv.

Nepřímo motivaci advokátů dále zkoumali Maxwell Mak, Andrew Sidman a Udi Sommer, kteří sledovali, se kterými případy týkajícími se svobody projevu náboženství nebo víry a rozhodnutími odvolacími soudy v určitém období se lidé obrátili k americkému Nejvyššímu soudu. Z tohoto výzkumu vyplynulo, že se pravděpodobnost toho, že se advokáti a/nebo jejich klienti rozhodnou na Nejvyšší soud obrátit, významně zvyšuje, je-li napadané rozhodnutí nejednomyslné a je-li vydáno senátem, který se významně ideologicky odlišuje od ideologické pozice Nejvyššího soudu.⁸

Konečně přímo motivaci advokátů obrátit se na americký Nejvyšší soud zjišťoval Kevin McGuire, a to na základě dotazníku vyplněného 327 advokáty. McGuire se ovšem bohužel nezajímal o tuto motivaci samotnou, ale o její vliv na advokátovo rozhodnutí, zda požádat tzv. *amici curiae*, aby podpořili jeho podání.⁹

Lze tedy uzavřít, že ani v zahraničí patrně nebyl realizován plnohodnotný výzkum zaměřující se na (mimoprávní) faktory, které ovlivňují advokátovo rozhodnutí obrátit se na (ústavní) soud,¹⁰ respektive v tomto směru bez dalšího splnit případné přání jeho klienta. Určitou roli, zdá se, hraje (ne)jednomyslnost rozhodnutí, které má být u ústavního soudu napadeno, jeho ideologický podtext ve vztahu k ideologické pozici ústavního soudu a to, zda se týká oblasti, o kterou se ústavní

soud obzvláště zajímá. Stále ale zůstává otázkou, do jaké míry hrají roli subjektivní charakteristiky na straně advokáta, například jeho touha „proslavit se“ či posunout určité téma na úroveň celospolečenské debaty, či například částečně podnikatelská povaha advokacie, a tedy majetnost klienta. Zároveň advokátům patrně nebyl dán prostor, aby identifikovali i další, dosud nezmiňované faktory, které ovlivňují jejich rozhodnutí umožnit (v podmínkách povinného zastoupení) jejich klientovi obrátit se na ústavní soud. Všechny tyto nedostatky dosavadního výzkumu – neprobádání tématu v českém prostředí, absenci zájmu o subjektivní faktory na straně advokáta a neposkytnutí prostoru k identifikaci nepředvídaných faktorů – se alespoň v minimální míře snaží napravit následující text.

Metodologie a základní popis dat

Výzkumná otázka byla formulována následovně: Jaké faktory ovlivňují advokátovo rozhodnutí (ne)obrátit se na Ústavní soud? Jinými slovy řečeno, předmětem zjišťování bylo to, jaké okolnosti, ať už právní, či mimoprávní, advokáty přimějí jejich klientům řízení před ÚS spíše vymlouvat než jej doporučit a naopak a kdy (pokud vůbec) přání klienta odporující tomuto doporučení advokáti nerespektují. Hledání odpovědi na tyto otázky bylo v rovině metodologické inspirováno výše zmíněnými zahraničními výzkumy či spíše jejich nedostatky (nezabývání se subjektivními faktory na straně advokáta a neposkytnutí prostoru k identifikaci nepředvídaných faktorů). Konkrétně pak byl výzkum prováděn, jak je popsáno v následujících odstavcích.

Nejprve byla všem advokátům, kteří měli k datu stažení databáze advokátů zveřejněné Českou advokátní komorou na adrese vyhledavac.cak.cz¹¹ v této databázi uveden e-mailový kontakt, rozeslána prosba o vyplnění online dotazníku. Dotazník bylo možné vyplnit

Times, ale na základě souhrnu řady dalších faktorů. Srov. BAIRD, V. – JACOBI, T. Judicial Agenda Setting Through Signaling and Strategic Litigant Responses. *Journal of Law & Policy*, 2009, roč. 29, str. 215–239.

⁷ Ve skutečnosti nicméně Baird nesledovala počet případů spadajících do dané oblasti, se kterými se na soud lidé obrátili, ale toliko počet případů, kterými se soud, jenž má tzv. diskreční pravomoc, následně skutečně zabýval. Právě uvedená interpretace je tedy dosti široká a spoléhá na to, že zvyšující se prvé zvyšuje druhé či že jsou podání učiněna v dané oblasti po vydání onoho klíčového rozhodnutí kvalitnější (tj. druhé se stává bližší prvnímu). BAIRD, V. A., *The Effect*, str. 755–772. BAIRD, V. A., *Answering*.

⁸ MAK, M. – SIDMAN, A. H. – SOMMER, U. Is certiorari contingent on litigant behavior? Petitioners' role in strategic auditing. *Journal of Empirical Legal Studies*, 2013, roč. 10, č. 1, str. 54–75.

⁹ Konkrétně zjistil, že advokáti, kteří se na americký Nejvyšší soud obraceli primárně proto, že se případ týkal dosud neřešené problematiky nebo měl celospolečenský význam, podporu tzv. přátel soudu hledali pravděpodobněji než advokáti, kteří se na soud obraceli spíše proto, že to po nich chtěl klient, nebo z důvodu konfliktu mezi předchozími rozhodnutími v případě figurujících soudů. MCGUIRE, K. T. *Amici Curiae and Strategies for Gaining Access to the Supreme Court*. *Political Research Quarterly*, 1994, roč. 47, č. 4, str. 821–837.

¹⁰ Pojmem „ústavní soud“ se zde obecně rozumí soud s pravomocí rušit ústavě odporující právní předpisy a individuální právní akty. STONE SWEET, A. *Constitutional Courts*. In: ROSENFELD, M. – SAJÓ, A. (eds.). *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law*, Oxford 2013, str. 816–830.

¹¹ Ke stažení všech záznamů v databázi došlo 26. 2. 2017.

anonymně a jeho součástí byly otázky týkající se: 1) advokáta samotného (délka výkonu advokacie, specializace, zkušenost s řízením před ÚS); 2) vnímané role ÚS;¹² 3) faktorů ovlivňujících advokátovo rozhodnutí obrátit se na ÚS či tento postup klientovi naopak nedoporučit; 4) vnímaných důvodů projít advokátem podaných návrhů do meritorního přezkumu; 5) advokátovy praxe související s odkazováním klientů na jiné advokáty či přijímání klientů jiných advokátů. V zájmu zvýšení počtu vyplnění dotazníku byl respondentům k většině otázek poskytnut i seznam možných odpovědí, sestavený zejména na základě dosavadního stavu poznání (viz předchozí část článku). Nicméně všude tam, kde to bylo relevantní, měli respondenti možnost poskytnout odpověď zcela jinou, případně zvolení jedné z předpřipravených odpovědí dále odůvodnit.¹³

Z 11 958 kontaktovaných advokátů¹⁴ jich v období od 26. 2. do 31. 3. 2017 dotazník vyplnilo 1 446,¹⁵ tedy asi 12 %.¹⁶ Na otázky vztahující se k předmětu tohoto článku¹⁷ pak odpovědělo 1 061 z nich. Vzhledem k tomu, že se jedná o vzorek vytvořený nenáhodně (samovýběrem oslovených), je vhodné uvést, že je v něm zařazen nadbytek advokátů specializovaných, zkušených a z hlediska projití do meritorního přezkumu úspěšných.¹⁸ Tuto skutečnost nicméně nelze než mít na paměti při interpretaci zjištění učiněných na základě poskytnutých odpovědí.

V další fázi pak byly vedeny hloubkové kvalitativní rozhovory s vybranými advokáty. Konkrétně se rozhovor uskutečnil s osmi ze 128 osob, které deklarovaly, že podaly alespoň jeden návrh k ÚS, a které v dotazníku indikovaly svou ochotu k poskytnutí rozhovoru. Výběr advokátů, kteří byli za účelem domluvení rozhovoru kontaktováni, nebyl prováděn s cílem provést rozhovory s reprezentativním vzorkem českých advokátů, nýbrž s cílem získat komplexnější vhled do

zkoumané problematiky a možnost zasadit analýzu odpovědí poskytnutých skrze online dotazník do širšího kontextu. K určení přesného počtu vybraných advokátů bylo bohužel nutno přistoupit především s ohledem na omezené finanční kapacity autorky. Kontaktováni tedy byli čtyři advokáti s nejvyšším počtem návrhů podaných k ÚS (tj. advokáti, u nichž patrně často převažují faktory s pozitivním vlivem na rozhodnutí obrátit se na ÚS), čtyři advokáti s největším rozdílem délky jejich advokátní praxe v letech a počtu návrhů podaných k ÚS (tj. advokáti, kteří se patrně často k ÚS obrátit nerozhodli) a jeden advokát nacházející se zhruba v průměru v obou těchto kategoriích. Z první skupiny oslovených advokátů poskytnutí osobního rozhovoru nakonec odmítl jeden advokát, z druhé pak tři, proto byli kontaktováni následující advokáti v pořadí. Z časových důvodů daného advokáta a autorky se pak nakonec nepodařilo domluvit konkrétní termín rozhovoru s jedním z advokátů z druhé skupiny. Rozhovory tedy byly uskutečněny se čtyřmi advokáty s vysokým počtem návrhů podaných k ÚS, třemi advokáty s velkým rozdílem délky jejich praxe v letech a počtu podaných návrhů k ÚS a jedním advokátem nacházejícím se zhruba v průměru v obou těchto kategoriích. Rozhovory probíhaly v období od 12. 5. do 22. 6. 2017 a byly nahrávány.¹⁹ Vzhledem k příslibu zachování anonymity jsou citace z rozhovorů dále v textu uváděny beze jmen.

Výsledky

Odpověď na otázku, jaké faktory ovlivňují advokátovo rozhodnutí (ne)obrátit se na ÚS, byla hledána především na základě dat z dotazníků vyplněných advokáty. Poskytnuté odpovědi se vztahovaly ke třem různým podotázkám. Za prvé byli advokáti, kteří se na ÚS již v minulosti alespoň jednou s návrhem

¹² Analýza odpovědí poskytnutých v této části dotazníku bude předmětem jiného článku.

¹³ Konkrétní znění dotazníku viz <<http://bit.ly/2g7U1Yj>>.

¹⁴ Pro úplnost je nutno uvést, že skutečně kontaktovaných osob bylo o něco méně, neboť některé e-mailové kontakty nebyly do databáze ČAK vloženy ve správném formátu či na ně nebylo možno zprávu doručit (buď již byly zrušeny, či byla například překročena kapacita e-mailové schránky).

¹⁵ Opět jen pro úplnost uvedme, že dotazník nebyl vzhledem ke své anonymní povaze nijak zajištěn proti možnosti opětovného vyplnění jedním advokátem. Lze snad nicméně předpokládat, že jej oslovené osoby více než jednou nevyplnily.

¹⁶ Vztáhneme-li pak počet odpovědí k celkovému počtu osob, které kdy byly zapsány do seznamu advokátů vedeného ČAK, tj. zahrneme-li i advokáty bez e-mailového kontaktu, dotazník vyplnilo asi 9 % advokátů z celkové populace.

¹⁷ Srov. pozn. pod čarou č. 14.

¹⁸ Konkrétně si asi 3 % advokátů ve vzorku do seznamu vedeného ČAK nechala zapsat zaměření na ústavní právo a/nebo lidská práva a svobody. V celé populaci je takových advokátů asi 1 %. Návrh k ÚS podalo asi 73 % advokátů ze vzorku, zatímco z celkové populace má s řízením před ÚS osobní zkušenost 55 % advokátů. Konečně s návrhem z hlediska projití do meritorního přezkumu z advokátů zařazených do vzorku uspělo asi 75 %, z celkové populace pak asi 20 %. Poslední dva zmíněné údaje vztahující se k celé populaci byly zjištěny na základě údajů dostupných v PÁPOUŠKOVÁ, T. – PÁPOUŠEK, J. Advokáti před Ústavním soudem: zaručuje jejich zkušenost úspěch? *Jurisprudence*, 2017, roč. 26, č. 2, str. 12–24.

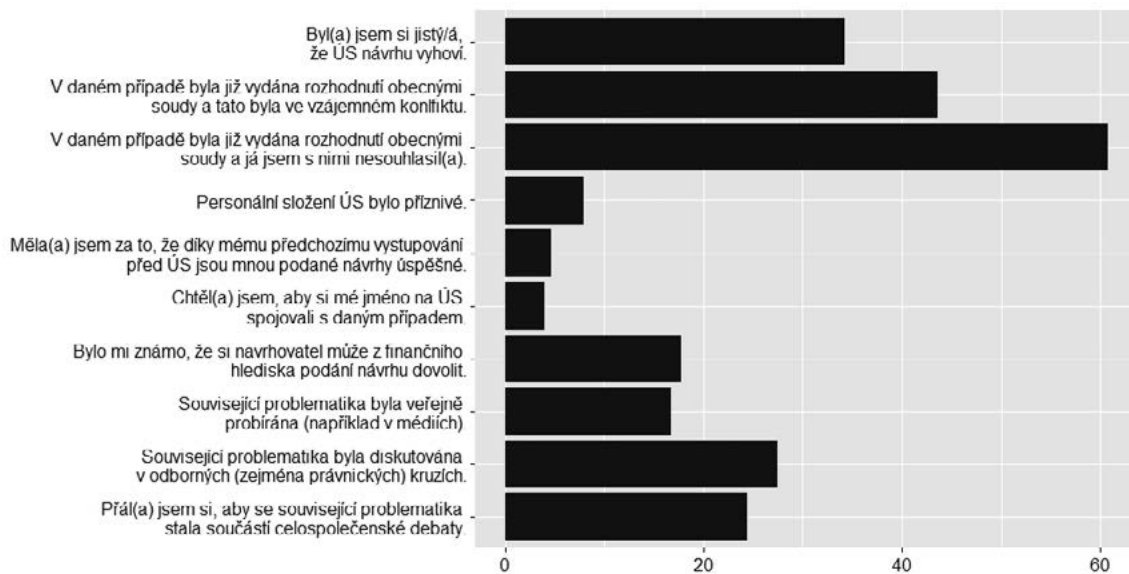
¹⁹ Nahrávky z rozhovorů nelze z důvodu příslibu anonymity poskytnout, nicméně lze, v případě zájmu, poskytnout jejich anonymizované přepisy.

obrátili,²⁰ tázání, z jakých důvodů tak učinili (zpravidla činili).²¹ Za druhé byli ti advokáti, kteří uvedli, že někdy svému klientovi doporučili se na ÚS neobracet,²² tázání na důvody tohoto svého rozhodnutí (těchto svých rozhodnutí). Za třetí byli advokáti, o jejichž návrhu bylo alespoň jednou rozhodováno meritorně,²³ dotázání, co podle jejich mínění charakterizovalo meritorně projednaný návrh / projednané návrhy a co ho/je případně odlišovalo od návrhů odmítnutých.²⁴ Zatímco první a druhá otázka přímo zrcadlily výzkumný záměr dotazníku, účelem třetí bylo nahlédnout jej z poněkud jiné perspektivy. Konkrétněji, třetí otázka byla pokládána proto, aby mohlo být zjištěno, zda se advokáti při svém rozhodování řídí stejnými faktory, jakými se podle jejich mínění řídí ÚS při výběru případů pro meritorní přezkoumání, nebo návrhy podávají bez ohledu na ně (a tedy i když mají

důvod domnívat se, že návrh meritorně přezkoumán nebude).

Odpovědi na první otázku, tj. jaké faktory advokáty přiměly obrátit se na ÚS, jsou shrnuty v grafu č. 1. Lze říci, že nejčastěji byly za takové faktory označeny advokátův nesouhlas s předchozími rozhodnutími v dané věci, jejich protichůdnost a přesvědčení, že ÚS návrhu vyhoví. Zajímavé pak může být zjištění, že se poměrně velká část advokátů zjevně cítí být aktivními nastolovači celospolečenské agendy – 24 % odpovídajících se na ÚS obrací (mimo jiné) proto, že chtějí „protlačit“ problematiku, s níž případ souvisí, do celospolečenské debaty. Výrazným faktorem se pak zdá být i dobrá finanční situace navrhovatele.²⁵ Naopak spíše nepřekvapí, že advokáti příliš často neuvádějí, že by jim při podávání návrhu k ÚS šlo o jejich věhlas či že by na něj spo-
léhali.

Graf č. 1: Podíl (v %) advokátů, které vyjmenované faktory při rozhodování, zda se obrátit na ÚS, ovlivnily uvedeným způsobem

Pro některé čtenáře může být zarážející, že mezi nabízenými faktory nebylo uvedeno přání klienta. Vysvětlení je však prosté. Přání klienta lze totiž označit za podmínku, *sine qua non* se advokát ke zvažování uvedených faktorů může vůbec dostat, neboť si lze těžko představit, že by návrh k ÚS podal, i kdyby si to klient nepřál. Je tedy zřejmé, že přání vždy

musí být jedním z důvodů, proč se advokát na ÚS obrátil. Závažnější otázkou, řešenou v samostatné části tohoto článku, nicméně samozřejmě je, zda přání klienta musí mít vždy vliv rozhodující, tj. zda vůbec a případně za jakých okolností advokát může návrh i přes výslovné přání klienta nepodat.

²⁰ Takových advokátů bylo 1 061, tj. 73 % z celkového počtu advokátů, kteří dotazník vyplňovali.

²¹ Pro úplnost je třeba uvést, že advokáti byli tázáni, jaké faktory je při rozhodování, zda se obrátit na ÚS, ovlivňovaly pozitivně a jaké negativně. Vzhledem k poskytnutým odpovědím je ale zřejmé, že stran negativního vlivu faktorů nebyl dotazník v důsledku komplikované formulace pochopen, proto tyto odpovědi nejsou předmětem další analýzy.

²² 748, tj. 52 % respondentů.

²³ 794, tj. 55 % respondentů.

²⁴ Z důvodu nestejného počtu odpovídajících na jednotlivé otázky jsou níže – pro možnost jejich případného porovnání – uváděny procentuální, nikoliv nominální hodnoty.

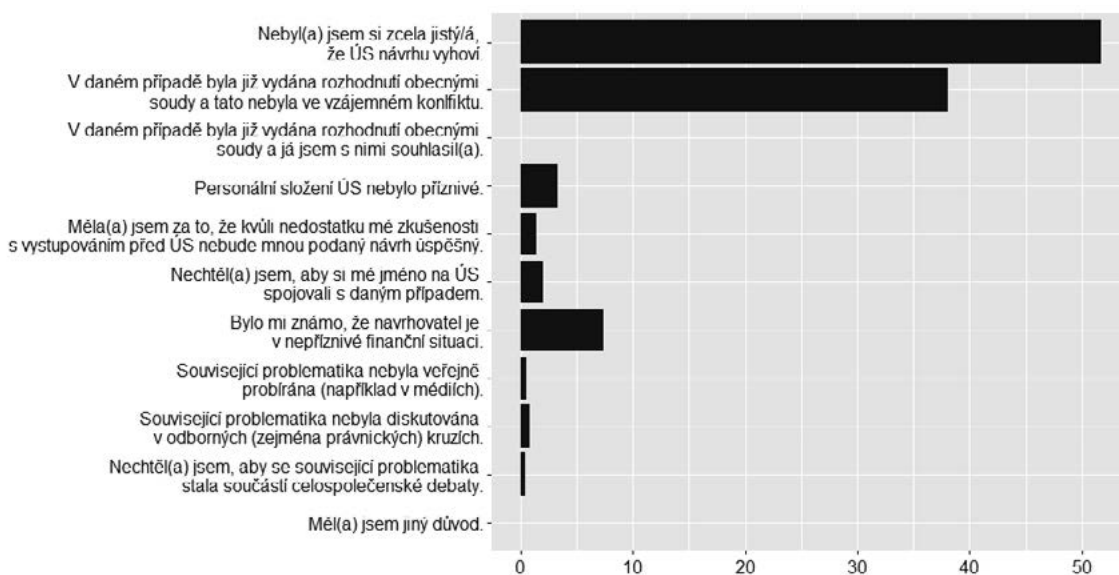
²⁵ Jeden z respondentů v tomto kontextu uvedl: „U vlastních případů hlavní roli hraje fakt, zda si klient může další služby dovolit. Pokud ne, je mu zpracováno základní podání nebo je instruován, jak si má stížnost sepsat, aby si požádal o ustanovení advokáta.“

Advokáti měli možnost uvést i další, v dotazníku přímo nenabízené faktory. Mezi faktory, které zvyšují šanci, že se advokát rozhodne návrh k ÚS podat, nejčastěji²⁶ zmiňované nad rámec nabízených možností patřily touha po spravedlnosti, pocit, že je vždy třeba využít i „poslední instance“,²⁷ a důvěra v ÚS.²⁸

Na druhou otázku, tj. z jakých důvodů svým klientům nedoporučili obrátit se na ÚS, odpovídali advokáti, kteří tak již v minulosti alespoň jednou učinili, následovně. Většina z nich (52 %) klienta od jednání před ÚS odrážovala v situaci, kdy bylo spíše nepravděpodobné, že ÚS návrhu vyhoví. Dalším nejčastěji zmiňovaným důvodem pak bylo to, že předchozí soudní rozhodnutí nebyla ve vzájemném konfliktu a že potenciální navrhovatel byl v nepříznivé finanční situaci. Asi čtvrtina advokátů odpovídajících na danou otázku

pak uvedla, že měla (také) jiný důvod nedoporučit svým klientům obrátit se na ÚS. Mezi blíže specifikovanými „jinými“ důvody se pak nejčastěji objevovala reformulace první nabízené možnosti, tj. nízká šance na úspěch v daném případě, způsobená například absencí ústavněprávního rozměru,²⁹ existencí předchozí nepříznivé judikatury či nesmyslností návrhu.³⁰ Dále advokáti jako důvod pro odrazování svých klientů od řízení před ÚS uváděli nízkou šanci na úspěch před ÚS obecně, tj. nikoliv ve vztahu ke konkrétnímu případu,³¹ nesplnění podmínek stanovených zákonem, například nevyčerpání předchozích opravných prostředků před podáním ústavní stížnosti, nepochopení role ÚS potenciálním navrhovatelem či bagatelnost věci nebo délku řízení.³²

Graf č. 2: Podíl (v %) advokátů, kteří klientům nedoporučili (zpravidla nedoporučují) se na ÚS obrátit z uvedených důvodů

Zajímavé je podívat se na odpovědi na první a druhou otázku společně.³⁴ Z grafu č. 3 je patrné, že asi 20 % respondentů nejenže návrh podává především v situaci, kdy jsou si jisti ohledně úspěchu, ale nadto pokud tato podmínka splněna není, klienta od řízení před ÚS rovnou odrážuje. A stejně tak je tomu

v případě existence předchozích protichůdných rozhodnutí v dané věci. Za povšimnutí stojí také to, že pro asi 4 % respondentů hraje takovou roli finanční situace klienta – je-li příznivá, rozhodnou se návrh k ÚS podat, není-li příznivá, klienta od řízení před ÚS odrážují.

²⁶ Každý z těchto faktorů byl zmiňován jedním až dvěma procenty odpovídajících.

²⁷ Jeden z respondentů například uvedl: „Ústavní soud je loterie, někdy odmítne, někdy vyhoví, ve stejné věci (více klientů s úplně stejným problémem) rozhoduje v jiném obsazení jinak. Nicméně loterie se musí zkusit, jinak se nedá vyhrát.“

²⁸ Jeden z respondentů uvedl: „Ústavní soud obecně vykládá právo méně formalisticky než obecné soudy (včetně Nejvyššího) a často se zastane právě fyzických osob v zoufalé životní situaci, přestože dle doslovného jazykového výkladu právních předpisů by tak učinit nemusel.“

²⁹ Jeden z advokátů uvedl: „Prostě jsem neviděl šanci na úspěch a prostor pro ústavní argumentaci. Ústavní stížnost by nebyla v zájmu klienta, neboť by musel platit mé služby, ale naděje na úspěch byla mizivá.“

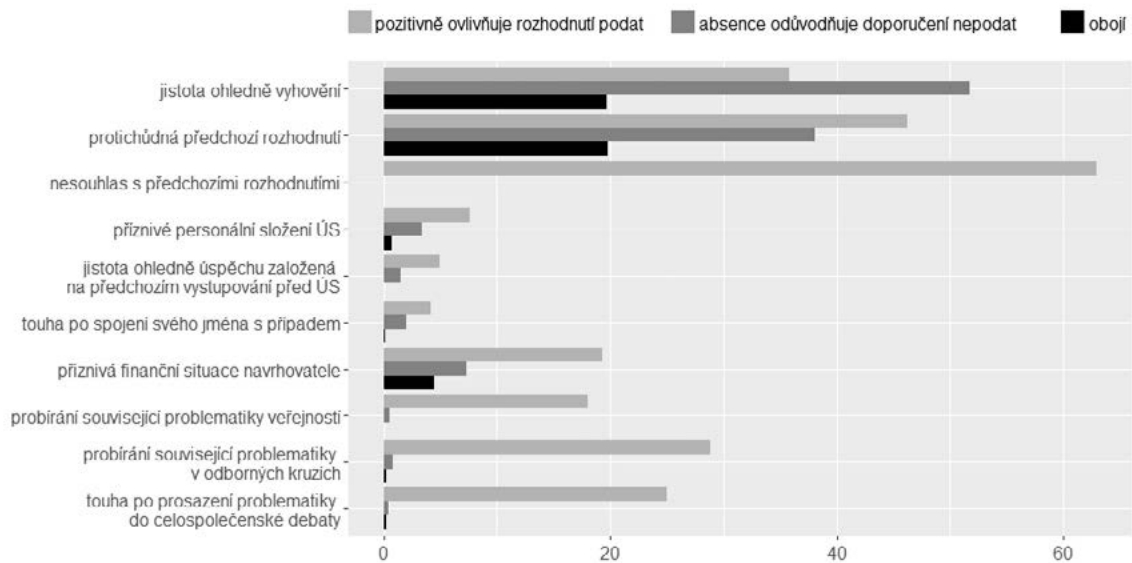
³⁰ Důvody spadající do této kategorie „jiných“ důvodů uvedlo asi 12 % respondentů.

³¹ Toto uvedla asi 3 % respondentů. Jeden z advokátů pak například uvedl, že jej k odrazování klientů vede „skutečnost, že většina případů v současné době je odmítána, a to i v případech, které jsou zjevné a bylo v nich již Ústavním soudem v jiných případech rozhodováno“.

³² Každý z těchto důvodů uvedlo asi 1 % odpovídajících.

³⁴ Uvedené lze samozřejmě učinit jen u 748 respondentů, kteří odpovídali na obě z nich.

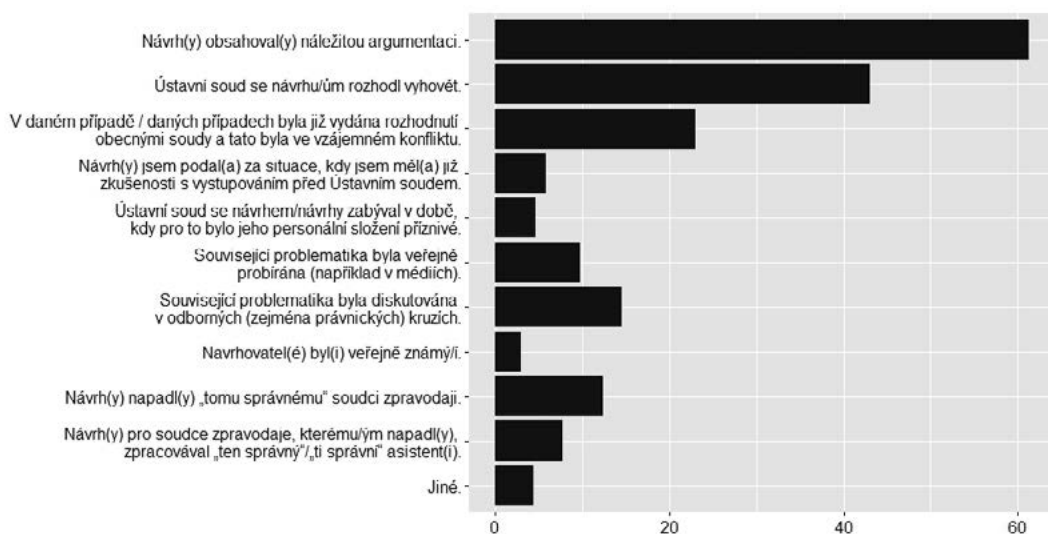
Graf č. 3: Podíl (v %) advokátů, kteří nabízené faktory hodnotili uvedeným způsobem

Třetí v úvodu této části zmíněná otázka byla pokládána advokátům, o jejichž návrhu bylo alespoň jednou rozhodováno meritorně. Tito advokáti byli konkrétně dotázáni, co podle jejich mínění charakterizovalo meritorně projednaný návrh / projednané návrhy a co ho / je případně odlišovalo od návrhů odmítnutých. Podíl advokátů, kteří zvolili jednotlivé nabízené odpovědi, zobrazuje graf č. 4. Z něj je patrné, že většina respondentů (61 %) za důležitou z hlediska meritorního projednání považuje kvalitu návrhu. Ostatní

se nicméně patrně domnívají, že na kvalitě jejich práce příliš nezáleží a důležité jsou spíše jiné skutečnosti, které oni sami nemohou ovlivnit. Tak například téměř polovina respondentů (konkrétně 43 %) má za to, že do meritorního přezkumu prochází zpravidla jen návrhy, kterým se ÚS jaksi *a priori* rozhodl vyhovět. Určitý vliv pak nemalá část respondentů přisuzuje též existenci předchozích protichůdných rozhodnutí v dané věci, přítomnosti diskuse o související problematice v odborných kruzích a štestí na soudce zpravodaje.³⁴

Graf č. 4: Podíl (v %) advokátů, kteří se domnívají, že návrhy meritorně projednané ÚS charakterizovaly jednotlivé skutečnosti

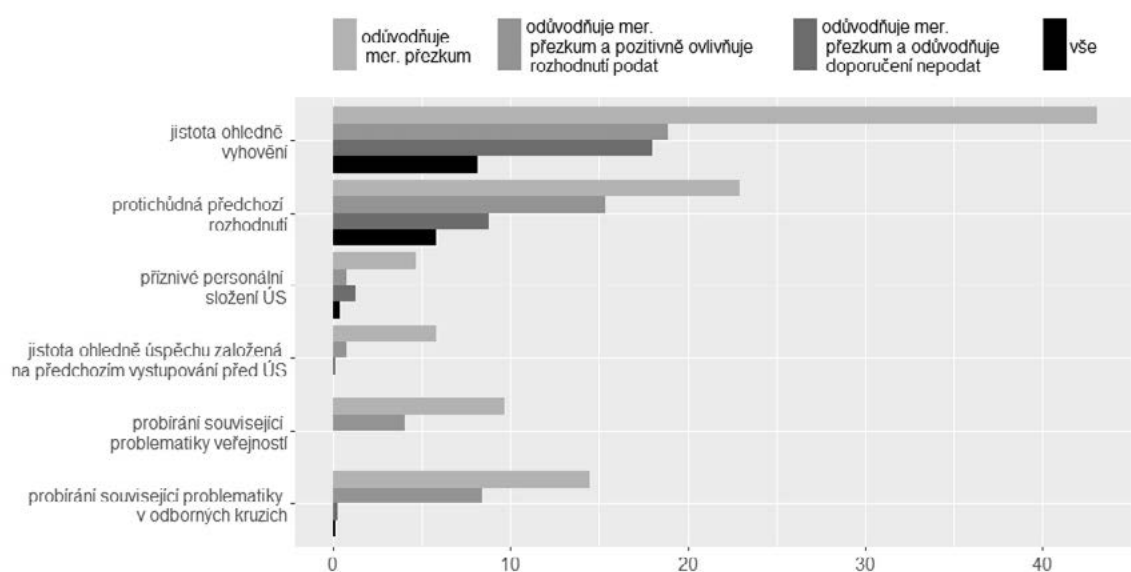

³⁴ Jeden z advokátů, s nimiž byly vedeny rozhovory, například na otázku, jak si vysvětluje, že zatímco o jedné jeho stížnosti bylo do měsíce rozhodnuto nálezem, o druhé, podané ve skutkově shodné věci již více než dva roky nebylo rozhodnuto vůbec, odpověděl: „Jednoduše. Jedno dělala Šimáčková, druhé dělá Suchánek.“ Jiní pak hovořili nejen o významné roli soudců zpravodajů, ale i o klíčové roli jejich asistentů. V rámci jednoho rozhovoru bylo například řečeno: „Vadí mi, že asistenti nejsou pod veřejnou kontrolou, na rozdíl od ústavních soudců nemusí projít smažením v senátu.“ Rozčarování nad tímto (tvrzeným) jevem – absencí souvislosti mezi kvalitou návrhu a jeho meritorním přezkumem – pak vyjádřil jeden z respondentů v dotazníku takto: „Osobně jsem hluboce přesvědčen, že rozhodnutí ÚS, jak pokud jde o posuzování přípustnosti stížnosti, tak i pokud jde o případné meritorní rozhodnutí, jsou čistě nahodilá a nemají přímou korelaci s obsahem podané stížnosti či jakýmkoliv předvídatelnými právními důvody.“

Konečně poslední zde uvedený pohled na data vzešlá z dotazníkového šetření naznačuje, že role jednotlivých faktorů je advokáty vnímána značně rozporuplně. Jak totiž ukazuje graf č. 5, zatímco si téměř polovina respondentů myslí, že návrh do meritorního přezkumu neprojde, nemá-li mu být vyhověno, ani ne polovina z takto odpovídajících advokátů při nejistotě ohledně vyhovění svého klienta od řízení před ÚS odrazovala či považovala tento faktor za důležitý při rozhodování, zda se obrátit na ÚS. Podobně rozporuplně

advokáti hodnotili například i existenci předchozích protichůdných rozhodnutí. Ti, kteří ji považovali za klíčovou podmínku meritorního přezkumu, se jí sice z větší části řídili při svém vlastním rozhodování, zda se obrátit na ÚS, nicméně její absenci již povětšinou nepovažovali za tak závažnou, aby kvůli ní klienty od řízení před ÚS odrazovali. Uvedené lze interpretovat i tak, že advokáti návrhy k ÚS podávají i přesto, že si sami nemyslí, že se jimi ÚS bude meritorně zabývat.

Graf č. 5: Podíl (v %) advokátů, kteří nabízené faktory hodnotili uvedeným způsobem

Jedním z důvodů může být i to, že nemálo advokátů řízení před ÚS nepovažuje za právně deterministické, tj. že za určující nepovažuje kvalitu návrhu či (v případě ústavních stížností) nekvalitu předchozích rozhodnutí ve věci, ale faktory nezávislejší na snaze advokáta či právní povaze daného případu. Ukázalo se například, že někteří z respondentů za klíčové považují příznivé personální složení ÚS, resp. že projití do meritorního přezkumu přisuzují štěstí na konkrétního soudce zpravodaje. Zdálo by se tedy být logické, neváhali-li by tito advokáti podání návrhu k ÚS prostě zkusit, respektive neodrazovali-li by od vstupu do této „loterie“ své klienty. Druhým důvodem, proč advokáti k ÚS mohou podávat i návrhy, o nichž si sami nemyslí, že by byly meritorně projednatelné,

pak samozřejmě může být to, že se cítí být vázání přáním klienta a naopak se necítí být oprávněni mu toto jeho přání jakkoliv rozmlouvat. Prvním důvodem, proč může být výzkumná otázka položená v tomto článku irelevantní, resp. proč se někteří advokáti vlastně ani nerozhodují, zda se na ÚS obrátit, či zda od tohoto postupu budou klienta spíše odrazovat, tj. nahodilostí rozhodování ÚS vztaženou k nejednotnému přístupu jednotlivých soudců zpravodajů, se již odborná literatura částečně zabývala.³⁵ Druhým potenciálním důvodem, proč někteří advokáti návrh k ÚS zkrátka zpravidla podávají, jsou-li o to požádáni, tj. přesvědčením, že přání klienta nelze odporovat, se – alespoň v krátkosti – zabývá následující část tohoto článku.

³⁵ PAPOUŠKOVÁ, T. – PAPOUŠEK, J. Ústavní soudci v kvantitativní perspektivě. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2017, roč. 25, č. 1, str. 73–92. VYHNÁNEK, L. A Holistic View of the Czech Constitutional Court Approach to the ECtHR's Case Law. *Heidelberg Journal of International Law*, 2017, roč. 77, č. 3, str. 715–744.

Zvláště k přání klienta jako rozhodujícímu faktoru a k problematice určování advokátů ČAK

Po vyhodnocení odpovědí získaných prostřednictvím dotazníku byly provedeny hloubkové kvalitativní rozhovory s vybranými českými advokáty, jejichž cílem bylo získat další vhled a podklad pro interpretaci dosavadních výsledků. Klíčovým tématem těchto rozhovorů, motivovaných základní otázkou, jak se advokáti rozhodují, co k ÚS podají, se stala problematika přání klienta.

Všichni advokáti, s nimiž byly rozhovory vedeny, se k této problematice zprvu vyjádřili jednoznačně. Rozhodnou-li se již zastupování dané osoby převzít,³⁶ její následná přání jsou pro ně vždy určující. Nicméně poté uvedli řadu skutečností, které ukázaly, že je vše daleko spletitější. Zdá se totiž, že je to zpravidla advokát, kdo přání svého klienta svými radami formuje. Až na jednoho se totiž všichni advokáti, s nimiž byly vedeny rozhovory, vyjádřili v tom smyslu, že své klienty vedou, resp. že klienti spoléhají na jejich odbornost a správnost jejich rozhodnutí.³⁷ Relativní shoda panovala i na tom, že nepostačuje-li klientovi advokátovo odborné zhodnocení vyhlídek na úspěch před ÚS, často zafunguje argument finanční, tedy že nízké vyhlídky na úspěch ve spojení s cenou za sepsání návrhu k ÚS klienty od podání tohoto návrhu zpravidla spolehlivě odrážejí.³⁸ Poměrně zajímavým způsobem pak klienty od řízení před ÚS odráží advokát, který jim za „domácí úkol“ zadává, aby mu svými slovy sepsali, jaké argumenty má v návrhu podávaném k ÚS

použít. Nesplní-li toto domácí zadání, vypovídá jim smlouvu o poskytování právních služeb pro nedostatek součinnosti z jejich strany.³⁹

Vzhledem k právě řečenému tak otázka, jak se advokát rozhoduje, zda podá návrh k ÚS, zůstává stále relevantní, neboť ji zřejmě nelze vyčerpat jen poukazem na přání klienta (neboť toto se zdá být formováno doporučením advokáta). Na stranu druhou nelze patrně tvrdit, že je advokát pro ÚS tzv. hlídačem bran (*gatekeeper*), protože v situaci, kdy klient i přes advokátovo doporučení na podání návrhu k ÚS trvá, advokát jeho pokyn většinou splní.⁴⁰ Například ze 459 advokátů, kteří v dotazníku uvedli, že klientovi někdy doporučili se na ÚS neobracet a klient se jejich doporučením nechtěl řídit, jich 386 (asi 84 %) nakonec návrh k ÚS podalo. Z rozhovorů pak vyplynulo, že zatímco někteří advokáti v takových podmínkách alespoň určují obsah daného podání,⁴¹ jiní se klientovi podřizují i v tomto ohledu.⁴² Je ale také třeba zdůraznit druhou stranu výše řečeného, tj. že 73 advokátů, kteří v dotazníku uvedli, že již někdy klientovi doporučili na ÚS se neobracet, klientův pokyn nerespektující tuto jejich radu nesplnilo.

Jaká je tedy podle advokátů jejich role coby povinných zástupců pro řízení před ÚS? Advokáti, s nimiž byly vedeny rozhovory, svou roli vidí primárně v tom, že klientům poskytují odbornou radu ohledně jejich vyhlídek na úspěch, sekundárně pak v kvalitním zpracování návrhů, které k ÚS podávají.⁴³ Jen jediný advokát za součást své role považoval též nezahlcování ÚS návrhy, u nichž neexistuje šance, že by jim mohlo být

³⁶ Poskytnutí právních služeb odmítají, například jde-li o případ s nimi hodnotově nesouznějící („Když je něco, byť to má tedy naději na úspěch, ale já čuju, že je to lumpárna, tak ten případ nepřevezmu.“) či beznadějný („Takový úplný blázný prostě vyhodím, řeknu ne a je to. [...] Po čtyřiceti letech praxe já je už poznám.“; „Řeknu jim, že to nejde napsat. A jestli si myslí, že to jde, tak ať to zkusí u někoho jiného. Protože úplného vola ze sebe zase dělat nechci.“; „Když si případ vedu od začátku, klient mi průběžně platí, tak mu ústavní stížnost sepíšu za nějaký paušální poplatek, třeba za čtyři za pět tisíc. [...] Ale tam, kde klient za mnou přijde, že tu ústavní stížnost chce podat, tam se přiznám, že si řeknu o 15, 20, 30 tisíc jen proto, abych ho odradil od toho, abych to dělal já. Když nejsem přesvědčen o tom, že to má smysl.“)

³⁷ „Většina mých klientů mě zná. Takže to není tak, že já bych jim to [podání ústavní stížnosti] musela nějak složitě vymlouvat. Oni to většinou pochopí. [...] Nestalo se mi, že by klient i přes mou radu na podání trval.“

³⁸ „Je to pět šest tisíc korun za sepsání. Když tohleto řeknete většině lidí, tak řeknou, no to já nebudu riskovat.“; „Neprávní argument je, kolik to stojí. A to často účinkuje. Protože když vysvětlím, kolik bych účtoval, a současně poukážu na to, že šance není příliš velká, tak si to každé většinou rozmyslí.“; „Pak taky častá motivace bývá, že řeknu, že je to za deset tisíc, a klientovi se zdá, že je to moc, takže do toho nejde.“; „Za sepsání ústavní stížnosti si беру třeba 30 000 Kč od fyzické osoby. [...] Pokud to postavím takhle [tj. sdělím, že vyhlídky na úspěch jsou malé] a je [tento člověk] na svobodě, tak mu možná těch 30 000 bude líto. [...] Když je ve vězení, chce prostě zkusit všechno a já mu to nevymlouvám. [...] Snažím se mu tu naději dát, protože ono mu to tam pak rychleji utíká.“

³⁹ „Ono to taky půlku lidí odradí, splnit domácí úkol. [...] Toto domácí zadání dávám těm, kde si nejsem jistý, jestli se mi do toho chce. [...] Oni mi říkají, ale vždyť vy jste odborník. A já říkám, ano, ale vás se to týká. Vy mi musíte napsat, v čem je ta ukřivčenost. [...] Když to neudělají, tak nemají součinnost, a nazdar.“

⁴⁰ „Když ten klient trval, za každou cenu, tak jsem s ním sepsal nějakou informaci, kde jsem ho upozornil na to, že si myslím, že to valnou cenu nemá, že to i pro něho můžou být vyhozené peníze za právní zastoupení, a že tedy navzdory tomu trvá na tom, aby ta ústavní stížnost byla podána. A podal jsem.“; „Pokud tam tu šanci na úspěch moc nevidím, tak tu ústavní stížnost ani podávat nechci. [...] No ale když si to ten klient přeje, je o tom dopředu srozuměný, že to nevidím, a já ho dopředu poučím o těch rizicích, o těch nákladech, a on to přesto podat chce, no tak náš zákazník, náš pán.“; „Když na tom bude trvat, no tak to podám. [...] Ale sám vím, že dělám z prdu kuličku.“

⁴¹ „Já určuji jazyk ústavní stížnosti, musí to být kultivované, nenapišu tam vše, co klient chce.“

⁴² „Dokud mi nenapiše ten klient anebo v kanceláři nepodepíše, že souhlasí se zněním [podání], tak to nikdy nevypravím. To je moje interní praxe. [...] Víceméně to dopracovávám do takové podoby, až mi klient řekne: ano, teď to můžete podat.“

⁴³ „Pro vás ta role zástupce při podávání ústavní stížnosti není v tom, filtrovat ty případy, které tam jdou, ale ty případy, které tam jdou, dobře vyargumentovat. Je to tak?“. „Správně, alespoň ať to hezky vypadá, když už je to blbý.“; „Povinné právní zastoupení by mělo zajistit nějaký minimální standard kvality těch ústavních stížností.“

vyhověno.⁴⁴ Zda oněch výše zmíněných 73 advokátů pokyn klienta nesplnilo právě ve snaze filtrovat nápad k ÚS a odbřemenit jej tak, nelze bohužel říci. Jeden z advokátů pak upozorňoval na to, že povinné zastoupení slouží jako filtrační mechanismus bez přispění advokáta samotného, jelikož řada potenciálních navrhovatelů si advokáta nemůže dovolit. Tato skutečnost spolu s tím, že ÚS ani v případě vyhovujícího nálezu zpravidla nepřiznává náhradu nákladů řízení, pak prý vede k tomu, že se řada případů před ÚS neřeší jen pro nedostatečné finanční kapacity potenciálních navrhovatelů.⁴⁵

Advokáti také upozorňovali na to, že jakékoliv jejich úvahy stran toho, zda klienty od řízení před ÚS odrazovat, nebo stran jejich role coby povinných zástupců se stávají bezpředmětnými, jsou-li k podání návrhu k ÚS určení ČAK. Za takové situace, jak se domnívají, totiž návrh podat prostě musejí. Jen jeden z advokátů, s nimiž byly vedeny rozhovory, měl na tuto otázku jiný názor, tedy že advokát není určován k podání návrhu k ÚS, ale k poskytnutí právní pomoci související s rozhodováním, zda návrh k ÚS vůbec podat, a až teprve poté s rozhodováním, jaký má mít obsah. Tento advokát se ve dvou ze sedmi případů, kdy byl určen ČAK, rozhodl návrh nepodat, protože „nenašel žádný článek Listiny, na který by se to dalo našroubovat“. V těchto případech Komoře napsal tzv. oznámení o poskytnutí právní služby, ve kterém sdělil, že právní službu poskytl, ale k podání návrhu ze sdělených důvodů nepřikročil.⁴⁶

Vzhledem k rozpornosti tvrzení jednotlivých advokátů byla o vysvětlení praxe související s určováním advokátů Komorou požádána JUDr. Irena Schejbalová, kterou předseda ČAK výkonem agendy určování advokátů a rušení takového určení pověřil. Z osobního informačního rozhovoru, který proběhl dne 18. 8. 2017, vyplynulo, že lze rozlišit dva typy určení advokáta v souvislosti s řízením před ÚS.

Prvním je určení před podáním návrhu k ÚS. V tomto případě ČAK určuje advokáta

„k posouzení právního stavu a k případnému dalšímu postupu ve věci“, a advokát tedy není povinen návrh k ÚS podat.⁴⁷ Asi čtvrtina v této fázi určených advokátů skutečně návrh nepodá a požádá ČAK o určení jiného advokáta. Nové určení pak ČAK provádí zpravidla již jen jedenkrát, přičemž následně dané osobě sdělí, že jí byly poskytnuty dva právní rozborů věci, z nichž obou je zřejmé, že návrh k ÚS v jejím případě podat nelze. Komoře nepřísluší právní názor advokáta nijak posuzovat, a dosud nikdy tedy nebylo zahájeno kárné řízení proti advokátovi, který byl určen Komorou a následně odmítl návrh k ÚS podat. Důvodem pro kárné stíhání určeného advokáta by byla až například nekomunikace s klientem.

Druhým typem určení je určení advokáta poté, co byl návrh k ÚS již nezastoupeným navrhovatelem podán. V této situaci advokát návrh podat opravdu musí, respektive jej musí kvalifikovaně přeformulovat.⁴⁸ Tato povinnost dle slov JUDr. Schejbalové vyplývá z přesvědčení ÚS, že advokát nemůže navrhovateli, který již návrh podal, přístup k ÚS znemožnit odmítnutím poskytnutí právních služeb.⁴⁹

Interpretace výsledků a diskuse

Na základě provedeného dotazníkového šetření a omezeného počtu hloubkových rozhovorů lze vyslovit následující domněnky: Za prvé, advokáti jsou zřejmě často v postavení těch, kdo *de facto* rozhodují, které případy se dostanou před ÚS, neboť svými radami a doporučeními aktivně formují přání klienta. Za druhé, mezi faktory, které zvyšují šanci, že se advokát na ÚS obrátí, patří především advokátův nesouhlas s případnými předchozími rozhodnutími v dané věci, konflikt mezi nimi a jistota ohledně úspěchu před ÚS, tj. faktory v podstatě právní. Až na první z nich tyto faktory, resp. jejich absence, u advokátů přímo odůvodňují rozhodnutí pokusit se klientovi řízení před ÚS rovnou rozmluvit. Za třetí, nemalou část advokátů při rozhodování,

⁴⁴ „Vnímám to jako užitečný filtr. Myslím, že většina kolegů postupuje stejně, že to těm bláznům nějak rozmluví a nezahltí tím ten Ústavní soud. [...] Pokud nevidím šanci na úspěch, tak to nejen těm bláznům, ale i normálním lidem, myslím, rozmluvím.“

⁴⁵ Pravděpodobně ve spojení s jejich neinformovaností ohledně možnosti požádat o určení advokáta ČAK spolu se stanovením, že má právní pomoc poskytnout bezplatně.

⁴⁶ Tento advokát dále vyslovil domněnku, že „ČAK by byla ráda, kdyby toho [odmítnutí podání návrhu určeným advokátem] bylo víc, [...] aby měla argument například pro získání peněz na bezplatnou právní pomoc, aby se ty finance neposílaly na neziskovky. [Aby mohla říci, že] naši členové taky, když jsou určení, bezhlavě nepostupují“.

⁴⁷ Shodně viz JEZEK, V. Právní povaha určení advokáta podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii. *Bulletin advokacie*, 1999, roč. 43, č. 8, str. 10–13.

⁴⁸ Byť jsou v poslední době navrhovatelé ze strany ÚS prý informováni, že zcela postačí, pokud určený advokát pouze sdělí, že se ztotožňuje s jejich argumentací.

⁴⁹ Shodně viz BALÍK, S. Několik poznámek k aplikační praxi ustanovení § 18 odst. 2 zákona o advokacii. In: *Moderní veřejná správa a ombudsman: Sborník příspěvků přednesených na vědecké konferenci*, Brno 2005.

zda se obrátit na ÚS, ovlivňují také faktory mimoprávní, a to diskutování s případem související problematiky v odborných kruzích, touha po prosazení této problematiky do celospolečenské debaty a příznivá finanční situace klienta. Pouze absence posledně jmenovaného z těchto faktorů u advokátů přímo odůvodňuje doporučení návrh k ÚS nepodat. Tedy zatímco advokáti rádi podávají návrh v situaci, kdy jde o odborně či jinak zajímavou problematiku, není to pro ně zpravidla podmínkou. Za čtvrté, odrazují-li advokáti klienty od řízení před ÚS (ať už z jakéhokoliv důvodu), činí tak většinou prostřednictvím poukázání na nízkou šanci na úspěch ve spojení s vysokou cenou, kterou klient advokátovi zaplatí za sepsání návrhu. Za páté, advokáti při rozhodování, zda návrh k ÚS podat, či zda od jeho podání spíše aktivně odrazovat, příliš neovlivňuje jejich názor na to, na základě jakých faktorů se ÚS rozhoduje pro meritorní přezkum. Vzhledem k tomu, že nezanebatelná část advokátů nepovažuje kvalitu své argumentace v návrhu za determinant meritorního přezkumu, se tedy zdá, že advokáti rozhodování ÚS nemají za dostatečně předvídatelné a při nízké šanci na to, že se ÚS návrhem bude vůbec meritorně zabývat, inklinují spíše k vyzkoušení štěstí, a tedy k podání návrhu. Za šesté, advokát není tzv. hlídačem bran ÚS, tj. neurčuje, které případy se před ÚS dostanou, neboť v situaci, kdy klient i přes advokátovu snahu jej od podání návrhu k ÚS odradit na tomto podání trvá, advokát jeho pokyn většinou splní. Nicméně existují i advokáti, kteří klientův pokyn v situaci, kdy si myslí, že by návrh k ÚS neměl být podán, splnit odmítnou, resp. vypovědí smlouvu o poskytování právních služeb či požádají ČAK o určení jiného advokáta.

S nutnou výstrahou stran neverifikování uvedených domněnek na celé populaci advokátů (tj. získání odpovědí na dotazník či v rámci rozhovorů jen od omezeného vzorku) lze výše řečené shrnout tak, že advokáti zřejmě hrají klíčovou roli z hlediska odborného usměrňování potenciálních navrhovatelů, spíše ale neslouží jako filtrační mechanismus. Na jejich rozhodování mají významný vliv vyhlídky na úspěch a finanční aspekt řízení před ÚS, tytéž faktory pak slouží i jako argumenty při odrazování klientů od podání návrhu. Překvapivě silnou roli při rozhodování

advokátů sehrává konflikt mezi předchozími rozhodnutími vydanými v dané věci,⁵⁰ neočekávaně malou pak to, jak si advokáti myslí, že se ÚS rozhoduje pro meritorní přezkum. Tyto závěry lze diskutovat z celé řady perspektiv, nicméně dvě nejdůležitější otázky, které tyto závěry vyvolávají, jsou následující: Za prvé, je v pořádku, že advokáti v situaci, kdy je právní zastoupení v řízení před ÚS povinné, neslouží jako filtrační mechanismus, resp. měli by advokáti podání některých návrhů k ÚS striktně odmítat a uchránit tak ÚS před „zbytečným“ nápadem? Za druhé, je žádoucí, aby finanční aspekt řízení před ÚS, resp. cena za sepsání návrhu advokátem, hrál takovou roli při selekci případů, které se k ÚS dostanou?

Důvod pro zavedení povinného právního zastoupení⁵¹ v řízení před ÚS vyjádřil zákonodárce následovně: „[J]de o to, aby tento specializovaný soud nebyl neúměrně zatěžován nekvalifikovanými návrhy.“⁵² Tento účel povinného zastoupení připomněl i Ústavní soud ve svém stanovisku k absenci povinnosti advokáta nechat se zastoupit advokátem jiným, když konstatoval, že „zřejmým účelem [je], aby Ústavní soud nebyl zahlcován podáními, která by nebyla právně kvalifikovaná a která by fakticky nesměřovala k ochraně ústavnosti, k čemuž je pouze Ústavní soud povolán“.⁵³ Je tedy zřejmé, že díky povinnému právnímu zastoupení mají mít návrhy podávané k ÚS určitou kvalitu, slovy jednoho z advokátů, s nimiž byly vedeny rozhovory, „štábní kulturu“. Není však zcela zřejmé, zda díky němu má být návrhů méně, resp. že mají být podávány jen návrhy s určitou minimální šancí na úspěch. Pro druhé by svědčil až výklad ÚS v té části, kde zmiňuje, že advokát má zajistit, aby návrhy podávané k ÚS směřovaly toliko k ochraně ústavnosti. Na druhou stranu dle obou výkladů je cílem zavedení povinného zastoupení předejít neúměrnému zatěžování či zahlcování „nedobrými“ návrhy, což ale znamená, že se připouští, že nějakými (ne však příliš mnoha) „nedobrými“ návrhy se ÚS zabývat bude.

Odpověď na otázku, co by vlastně mělo být výsledkem zavedení povinného právního zastoupení v řízení před ÚS, nelze jednoznačně najít ani v odborné literatuře. Za jednu z výhod tzv. advokátního přímusu se zde nicméně označuje zvýšení efektivnosti soudních řízení v důsledku toho, že uplatnění zcela

⁵⁰ Role přítomnosti konfliktu mezi předchozími rozhodnutími je označena za překvapivě silnou, neboť ačkoliv je tento faktor v zahraniční odborné literatuře shrnuté v jiné části tohoto článku zmiňován často, česká literatura jeho důležitost nejen v rozhodování advokátů, ale i v rozhodování soudů dosud pomíjí.

⁵¹ Pro úplnost – od dubna 2004 pouze advokátem, do té doby i komerčním právníkem či notářem.

⁵² Důvodová zpráva k zákonu č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

⁵³ Stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/15 ze dne 8. 10. 2015 (ST 42/79 SbNU 637; 290/2015 Sb.).

bezúspěšného nároku u soudu nemůže být pro klienta prospěšné, a advokát by se mu tedy měl vyhnout.⁵⁴ Na to, že by měl advokát sloužit nejen svým klientům, ale i (především) zájmům spravedlnosti jako takové, resp. že má advokát povinnosti také vůči soudu, upozorňují také různé mezinárodní standardy pro výkon advokacie. V preambuli Etického kodexu advokátů v Evropské unii, přijatého Radou evropských advokátních komor (CCBE), se například konstatuje, že „ve společnosti založené na principech právního státu plní advokát zvláštní roli, [...] jeho povinnosti nezačínají a končí s důsledným plněním pokynů klienta v mezích zákona, [...] advokát musí sloužit zájmům spravedlnosti stejně jako zájmům těch, jejichž práva a svobody je pověřen prosazovat a hájit“.⁵⁵ Podobně i Mezinárodní zásady týkající se chování advokátů, přijaté Mezinárodní advokátní komorou (IBA), obsahují zásadu, že „advokát má považovat zájmy klienta za nejdůležitější, vždy se však musí přesvědčit, že nejsou v rozporu s advokátovými povinnostmi vůči soudu a zájmům spravedlnosti [...]“.⁵⁶

Ke stejným závěrům dospívá i odborná literatura, konkrétně se lze dočíst, že „advokáti [...] vedle zájmů a práv osob, které jsou pověřeni zastupovat a hájit, musí hájit také zájmy spravedlnosti jako takové“; „advokát není [...] nástrojem, který jen vykoná klientovy pokyny, [...] posláním advokáta se odvíjí od něčeho vyššího, je to posláním jednat v zájmu pravdy a spravedlnosti“.⁵⁷ V odborné literatuře se dále kritizuje i tendence podvolovat se klientům v zájmu zvýšení příjmů advokáta: „[V]ytváří se jakási ‚tichá dohoda‘ mezi poskytovateli právních služeb a jejich klienty, která se posléze vydává za obecný standard poskytování právních služeb, kde je jediným imperativem již jen pokyn klienta, přičemž druhý imperativ, a to imperativ vázanosti objektivním právem, je plně v zajetí imperativu prvního, [...] monetární stránka věci je [...] ve vztahu mezi advokátem a jeho klientem dominantní a pokud advokát sezná, a to vzhledem k nejednotné judikatuře soudů [...] není velká práce, že navrhovaný postup není přímo v rozporu s gramatickým zněním

normativní věty, vytvoří takový právní výklad, který do navrženého postupu (alespoň zdánlivě) zapadá.“⁵⁸ V neposlední řadě pak připomeňme i slova Karla Čermáka: „Přísnější omezení audienčních práv na advokáty [...] ve věcech projednávaných před vyššími soudními instancemi, by nepochybně měla blahodárné účinky pro efektivitu soudů v naší zemi. Bylo by to způsobeno jak tím, že advokáti by se při řádném disciplinárním dohledu Komory (Bar) postupně sotva odvažovali zneužívat svých výlučných audienčních práv pro prosazování zájmů zjevně neoprávněných, přemrštěných či jinak nemravných, tak okolností, že honorářové (fee) tlaky advokátů by více nutily strany pečlivěji uvažovat o možnostech mimosoudního vypořádání vzájemných nároků. Konečně asistence advokátů soudům [...] by záhy vedla k tomu, že by soudy dostávaly věci advokátem skutkově i právně odborně úplně zpracované, což by zajisté soudům ušetřilo další čas a námahu. Tohoto stavu lze jen obtížně docílit v systému, v němž je výkon advokacie považován za převážně tržní záležitost, při níž zajisté existuje pevný právní vztah mezi advokátem a jeho klientem, ale sotva lze mluvit o nějakých smysluplných právních vztazích mezi advokátem a soudem [...]. Systém, o němž mluvím jako o přání, by měl advokáta znovu začít považovat za širší součást státního justičního systému a advokát by se v něm mohl a měl stát oním ‚amicus curiae‘, jak jím v mnohých zemích tradičně je.“⁵⁹

Z pohledu mezinárodních standardů i české odborné literatury se tedy zdá být kýžená, aby advokát neplnil pokyny klienta vždy, ale aby za jistých podmínek chránil nejen klienty před nespravedlností, ale i soudy před klienty, kterým se nespravedlnost nestala, respektive ne taková, kterou by soudy mohly odčinit. Advokátův závazek vůči soudu by patrně měl být za situace, kdy je mu přiřknuto výhradní právo zastupovat osoby na tento soud se obracející, ještě silnější. Jaké jsou ale z hlediska zákona advokátovy reálné možnosti, má-li za to, že by daný návrh na zahájení řízení neměl být k soudu v zájmu jeho odběremení podán?

⁵⁴ ŠUSTOVÁ, J. Advokátní přímus dnes a zítra. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 22, str. 763–769. Srov. též ZOULIK, F. Rovnost stran a profesionalita v civilním procesu (K problematice tzv. advokátského procesu). *Bulletin advokacie*, 1999, roč. 43, č. 9, str. 7–20; JURÁŠ, M. Advokátský proces na pozadí rekonstrukcí civilních kodexů. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 22, str. 789–795.

⁵⁵ Rada evropských advokátních komor (CCBE). *Etický kodex advokátů v Evropské unii* [online]. 2002. Dostupné na <http://www.cak.cz/assets/files/435/e03_PPA_2005_CZ_43.pdf>.

⁵⁶ Mezinárodní advokátní komora (IBA). *International Principles on Conduct for the Legal Profession* [online]. 2011. Dostupné na <https://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx#othermaterials>.

⁵⁷ MULLERAT, R. Advokacie – na rozcestí mezi uchováním důvěry klientů a úlohou strážce bran a informátora. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 6-7, str. 10–45.

⁵⁸ LISSE, L. Několik poznámek k ust. § 3 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, a k některým ustanovením souvisejícím. *Bulletin advokacie*, 2006, roč. 17, č. 11-12, str. 90–96.

⁵⁹ ČERMÁK, K. Příspěvek advokacie ke zvýšení efektivity justice. *Bulletin advokacie*, 1998, roč. 42, č. 8, str. 8–12.

Jeho možnosti jsou různé, a to v závislosti na tom, za jakých okolností se dotyčná osoba na advokáta s prosbou o podání návrhu k ÚS obrací. Činí-li tak za situace, kdy ještě s advokátem nemá podepsanou smlouvu o poskytování právních služeb, lze takovou osobu podle § 18 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoA“), bez dalšího odmítnout. Pokud již k podpisu smlouvy došlo, advokát již například dotyčnou osobu v dané věci zastupoval v předcházejících soudních řízeních, je advokát dle § 3 odst. 1 ve spojení s § 16 odst. 1 ZoA povinen řídit se pokyny této osoby, která již je jeho klientem. Odmítnout splnit tyto pokyny může pouze tehdy, jsou-li v rozporu s právními či stavovskými předpisy, a trvá-li klient dále na jejich splnění, může advokát smlouvu o poskytování právních služeb vypovědět. Podle § 20 odst. 2 lze smlouvu vypovědět také tehdy, pokud dojde k narušení nezbytné důvěry mezi advokátem a klientem nebo neposkytuje-li klient potřebnou součinnost. Ze stejných důvodů, ze kterých lze smlouvu vypovědět, pak mohou advokáti, kteří byli dotyčné osobě Komorou určení podle § 18 odst. 2 ZoA, požádat o určení jiného advokáta.

Vezmeme-li to od konce, příklad, jak lze využít dotyčné ustanovení v části o neposkytnutí potřebné součinnosti, byl uveden výše – jeden z advokátů, s nimiž byly vedeny rozhovory, uvedl, že svým klientům někdy zadává za „domácí úkol“ ústavní stížnost jejich vlastními slovy sepsat, a neudělají-li to, právě z důvodu nedostatku součinnosti s nimi smlouvu vypovídá. Co se týče narušení vzájemné důvěry, uvádí se, že k němu může dojít i tehdy, když práva nezalý klient požaduje konkrétní způsob řešení sporu, který sice není v rozporu se zákonem či stavovskými předpisy, nicméně je jinak nesprávný či pro klienta není prospěšný, ale klient i přes advokátovo vysvětlení na takovém postupu trvá.⁶⁰ K narušení vzájemné důvěry může podle judikatury dojít také tehdy, nemá-li advokát potřebnou specializaci.⁶¹ Posledně uvedené možná ale neplatí pro řízení před ÚS, neboť sám ÚS ve výše zmiňovaném stanovisku sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/15 konstatoval, že „každý advokát by [...] v současnosti již měl disponovat dostatečnými znalostmi ohledně všech

specifických rysů řízení před Ústavním soudem“.⁶²

Konečně co se týče možnosti vypovědět smlouvu, trvá-li klient na pokynu, který je v rozporu s právními nebo stavovskými předpisy, záleží zde, jak se interpretují relevantní ustanovení zákona č. 182/1993, o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Z čistě jazykového pohledu by totiž nepřipustnost mohla být interpretována jako zákaz podat takový návrh, který není dovolen.⁶³ Stejně tak povinnost podat návrh v určité lhůtě by jistě bylo možné interpretovat jako zákaz podat návrh později. V těchto situacích lze tedy argumentovat, že advokát postupuje v rozporu s právními předpisy, plní-li pokyn klienta k podání nepřipustného či opožděného návrhu. Přímo v rozporu s právními předpisy nicméně nepostupuje, podává-li návrh včasný, přípustný, avšak zjevně bezúspěšný.⁶⁴ V takové situaci lze vzhledem k výše uvedenému toliko říci, že vystupuje v rozporu s jakýmsi morálním imperativem, který však reflektují toliko mezinárodní standardy a odborná literatura, nikoliv, alespoň prozatím, české právní či stavovské předpisy. Shrneme-li to tedy, advokát, který je již vázán smlouvou s klientem, má již nyní minimálně dvě zákonné možnosti, jak nepřispívat k zahlcování ÚS – vypovědět smlouvu z důvodu ztráty důvěry či nedostatku součinnosti, v případě návrhů nepřipustných či opožděných pak i z důvodu rozpornosti s právními předpisy. Nicméně nic jej přímo nezavazuje tak učinit.

Ke druhé výše položené otázce – zda je žádoucí, aby finanční aspekt řízení před ÚS, resp. cena za sepsání návrhu advokátem, hrál takovou roli při selekci případů, které se k ÚS dostanou – již jen krátce. Je zřejmé, že jedním z mechanismů, kterými může povinné právní zastoupení přispět k odbřemenění soudu, je právě jeho cenová (ne)dostupnost.⁶⁵ Právě a jen v tomto smyslu lze ale „nacenění“ přístupu k ÚS považovat za žádoucí. Jeho smyslem jistě nemá být znemožnění podání návrhů, které by pro ÚS nebyly břemenem nadbytečným. Z tohoto důvodu je například politováníhodné, že v databázi rozhodnutí ÚS dostupné na adrese nalus.usoud.cz lze dohledat toliko dva případy, kdy byla osobě

⁶⁰ Viz ČAP, P. § 16 [Pokyny klienta]. In: Svejkský, J. – Vychopeň, M. a kol. *Zákon o advokacii*, Praha 2012, str. 107; ŘEHULOVÁ, L. *Profesionální etika advokáta – práva a povinnosti advokáta*. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2007, roč. 15, č. 2, str. 123–129.

⁶¹ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 9. 2007, č. j. 8 As 43/2007-156. Zde bylo konstatováno, že nedostatek specializace má být důvodem pro zrušení ustanovení advokáta soudem.

⁶² Bod 9 stanoviska pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/15 ze dne 8. 10. 2015 (ST 42/79 SbNU 637; 290/2015 Sb.).

⁶³ Tento názor zastává například JUDr. Schejbalová.

⁶⁴ Srov. TICHÝ, L. *Odpovědnost advokáta za škodu*. Praha 2013.

⁶⁵ Pro úplnost je nutno upozornit, že neexistuje výzkum toho, do jaké míry se tak skutečně děje, tj. jaké části potenciálních navrhovatelů je skutečně znemožněno návrh podat právě a jen v důsledku nutnosti nechat se zastoupit advokátem a za jeho služby zpravidla zaplatit.

podávající ústavní stížnost přiznána náhrada nákladů zastoupení, tedy kdy jí bylo kompenzováno, že za odčinění zásahu do jejích ústavně zaručených základních práv nebo svobod orgánem veřejné moci musela zaplatit advokátovi. Stejně tak je diskutabilní, zda za odčinění takového zásahu má platit advokát, který byl Komorou určen k poskytnutí bezplatné právní služby. Zatímco druhou uvedenou situaci řeší novela ZoA č. 258/2017 Sb., dle které od července příštího roku bude odměnu určitého advokáta hradit stát, řešení první situace je toliko v rukou ÚS samotného.

Závěr

Výzkum, o jehož výsledcích tento článek pojednává, byl zahájen jednoznačnou otázkou: Jaké faktory ovlivňují advokátovo rozhodnutí (ne)obrátit se na ÚS? Při hledání odpovědi na tuto otázku naneštěstí nebylo možno vycházet z obecnějších empiricko-vědeckých poznatků stran motivace advokátů obracet se na (ústavní) soudy, neboť tyto, zdá se, dosud v české i zahraniční odborné literatuře chybějí. Bylo nicméně možné inspirovat se některými zahraničními studii, či spíše jejich nedostatky (nezabývání se subjektivními faktory na straně advokáta a neposkytnutí prostoru k identifikaci nepředvídaných faktorů) v rovině metodologické. Výše uvedená otázka tedy byla zkoumána za užití odpovědí 1 061 českých advokátů na dotazník obsahující jak uzavřené, tak otevřené otázky a další náhled na ni byl získán díky polostrukturovaným hloubkovým rozhovorům provedeným s osmi z nich. Při vědomí limitů takového výzkumu lze jeho závěry shrnout následovně: Především je třeba zdůraznit, že obrátit se na ÚS není prozatím vzhledem k současnému vnímání role advokáta jeho rozhodnutím, ale rozhodnutím klienta, na něž má advokát sice zpravidla významný, nikoliv však vždy rozhodující vliv. Advokáti u nás tedy neslouží jako strážci bran ÚS, respektive do nich většina z nich patrně nechá vejít každého, kdo na tom trvá. Nadto sám ÚS, zdá se, zastává názor, že došel-li někdo až k jeho branám, tj. podal-li již sám k němu návrh, mělo by mu být Komorou určeným advokátem bez dalšího odemčeno. Přesto zde nástroje pro omezení

průchodnosti bran ÚS již nyní jsou a vzhledem k mezinárodním standardům a odborné literatuře lze i tvrdit, že by je advokáti měli využívat.

Je samozřejmě otázkou, kdo a za jakých okolností by měl být advokátem do bran ÚS vpuštěn. Advokáti sami za návrhy, které podají jen neradi, označili především ty, u nichž je spíše nepravděpodobné, že jim ÚS vyhoví, a dále pak ty, které jsou činěny v případě, v němž nebyla vydána protichůdná předchozí rozhodnutí. Za návrhy, které podávají spíše rádi, pak označili především návrhy, které tyto podmínky naopak splňují, a dále návrhy související s problematikou diskutovanou v odborných kruzích nebo s takovou problematikou, kterou by oni sami chtěli dostat do celospolečenského povědomí. Toto jsou ale skutečnosti, které neodpovídají na otázku týkající se stavu ideálního. Za ten lze označit až situaci, kdy se advokáti nejen pokusí klienta od podání návrhu s velmi malou šancí na úspěch odradit, ale podání takového návrhu v zájmu odbřemenění ÚS rovnou odmítnou, a to při využití již nyní existujících a v článku popsaných zákonných možností. Jaká šance je ale velmi malá a jaká již dostatečně velká? Vzhledem k nejednotné rozhodovací praxi ÚS může být opravdu velmi nesnadné toto odhadnout. Lze tedy uzavřít, že by si ÚS a advokáti měli zřejmě vyjít v ústrety – ÚS by měl jasněji signalizovat, jaké případy na svém stole chce a jaké již nikoliv, a advokáti by mu měli k takové signalizaci dát větší prostor, pro začátek třeba tím, že k ÚS nebudou podávat návrhy vyloženě kverulantské.

Poděkování

Největší poděkování patří všem advokátům, kteří byli ochotni se na výzkumu podílet, ať už připomínkováním prvotních verzí dotazníku, vyplněním jeho konečné verze, či poskytnutím rozhovoru. Za cenné informace děkuji také JUDr. Ireně Schejbalové, ředitelce brněnské pobočky České advokátní komory. Velké poděkování za připomínky ke konceptu článku patří Robertu Zbíralovi, Davidu Kosařovi, Hubertu Smekalovi a Kataríně Šipulové.